

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innspill til statsbudsjettet 2024 fra Norske Billedkunstnere (NBK)

Norske Billedkunstnere (NBK) er fagorganisasjonen for profesjonelle billedkunstnere i Norge. NBK har som formål å ivareta billedkunstnernes faglige, ideelle, økonomiske og sosiale rettigheter og interesser. NBK representerer over 3 100 kunstnere fra det visuelle feltet, som fordeler seg på 20 grunnorganisasjoner.

Stortingets vedtak 456 av 31. mars i fjor: Stortinget ber regjeringen utrede om selvstendig næringsdrivende og frilansere skal opparbeide seg sterkere rettigheter til inntektssikring, inkludert forbedring av sykelønnsordningen og sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende.

Kunstnerundersøkelsen 2019, gjennomført på oppdrag fra Kulturdirektoratet viser at billedkunstnere er kunstnergruppen med lavest inntekt. Koronakrisen viste med tydelighet hvor skjør kunstnernes lappeteppeøkonomi er, og ikke minst at det økonomiske sikkerhetsnettet for kunstnere / selvstendig næringsdrivende må styrkes for å sikre mangfold i rekrutteringen til kunstneryrket.

De fleste billedkunstnere har en sammensatt tilknytning til arbeidslivet, deres samlede inntekter er en sum av næringsinntekt, frilansinntekt og lønn fra forskjellige ansettelsesforhold – små stillinger som arbeidstakere, midlertidig ansettelser og timearbeid. Inntektssituasjonen er preget av store variasjoner fra år til år – ofte i ujevne intervaller.

I prinsippet skal alle i Norge ha like rettigheter, men kunstnere faller ofte gjennom det sosiale sikkerhetsnettet som følge av den beskrevne arbeids- og inntektssituasjonen. NBK mener at kunstnere som atypiske næringsdrivende, oppdrags- og arbeidstakere, skal ha den samme grunnleggende sosiale tryggheten som ansatte arbeidstakere, samt tilpassede og hensiktsmessige næringsvilkår.

SYKEPENSER OG TILLEGGSFORSIKRING

Det sosiale sikkerhetsnettet for billedkunstnere som har generelt lav inntekt fra sitt profesjonelle virke, og som kombinerer inntekter som selvstendig næringsdrivende, frilansere og lønsmottakere, må bedres.

Tiltak:

- Endring i Folketrygdloven slik at også selvstendig næringsdrivende får rett til 100 prosent sykepengedekning fra 17. sykedag.
- Etablering av subsidiert tilleggsforsikring i folketrygden for både frilansere og selvstendig næringsdrivende.
- Trygdeytelser basert på kunstneres samlede virksomhet og inntekt.

I kunstnerundersøkelsen 2013 (Telemarksforskning) fremgikk det at nesten 95 % av alle kunstnere ikke tar seg råd til sykelønnsforsikring. 60.9 % av de visuelle kunstnerne var i tillegg uten pensjonsavtale.

Å ikke ta seg råd til tilleggsforsikring, gjør at en blir ekstra hardt rammet dersom en blir langtidssykemeldt. Dette underbygger behovet for en subsidiert tilleggsforsikring som er forutsigbar og overkommelig for atypiske arbeidstakere med lav inntekt. Forsikringsordningen bør også legges bedre til rette for kunstnere med kombinert inntekt. Dersom man i dag både er frilanser og selvstendig næringsdrivende, kan man kun tegne forsikring for næringsdelen av sitt virke, uansett hvor lav næringsinntekten er. Av Fafo-rapport 2022:12 – *Velferdsordninger for selvstendig næringsdrivende*, kommer det i tillegg fram at regelverket praktiseres ulikt. Sitat fra side 44 i rapporten:

«Både rådgivere og de selvstendige vi har snakket med, sier at mange har opplevelse av at kunnskapen om selvstendige, frilansere og de som kombinerer ulike roller, er mangelfull på de ulike NAV-kontorene. De kan få ulike svar alt etter hvilken saksbehandler de snakker med. Særlig problematisk oppleves situasjonen for de som har både lønns- og næringsinntekt.»

Billedkunstnerens næringsvirksomhet kjennetegnes ved at det kan oppstå store overskudd etter en lenger periode med negativt driftsresultat, eller motsatt – at en lever flere år på overskudd fra tidligere. Det skyldes at den enkelte kunstner kan ha konsentrert seg om egen kunstnerisk utvikling og produksjon av nye kunstverk, der produksjonskostnadene i samme periode gjerne overgår inntektene. Inntektene fra kun det siste året gir ikke nødvendigvis et representativt grunnlag for å kunne si noe om hva den gjennomsnittlige inntekten er.

På andre områder i skattelovgivningen er nettopp dette særegne hensyntatt, blant annet i skatteloven § 14–80 som gjelder utjevning av åndsverksinntekt over tre år.

Beregningsgrunnlaget for alle trygdeytelser og pensjon bør være basert på kunstneres samlede virksomhet og inntekt. Det kan for eksempel baseres på foregående året alene, snitt av inntekt siden oppstart av virksomhet/næringsvirksomhet (inntil 12 mnd) eller et gjennomsnitt av de tre siste år, der det beste resultatet legges til grunn.

LØNNMOTTAKER NÅR ARBEIDSSITUASJONEN TILSIER DET

Det bør være selvsagt at oppdragsgiver utbetaler lønn i en arbeidssituasjon der det er naturlig. Eksempelvis ved engasjement som gjestelærer ved utdanningsinstitusjoner, Den kulturelle skolesekken og ved oppdrag som kunstkonsulent for kommune, fylke og stat.

Tiltak:

- Rett på betaling og rettigheter som lønnsuttaker ved oppdrag som kunstkonsulent for kommune, fylke og stat, samt undervisningsoppdrag.

De aller fleste billedkunstnere er registrert som enkeltpersonforetak og inngår ofte avtaler som selvstendig oppdragstakere, eksempelvis ved avtaler mellom visningssteder og kunstnere når det gjelder utstillingsplass.

Men i en kunstners lappeteppøkonomi er det også arbeidssituasjoner som tilsier at oppdragsgiver skal utbetale lønn. Typiske eksempler er engasjement som gjestelærer og oppdrag som kunstkonsulent for kommune, fylke og stat. Men mange kunstnere frykter å miste arbeidsoppdrag dersom de ikke tar denne type oppdrag i egen næring – fordi oppdrag i flere tilfeller gis til andre kunstnere som ikke krever lønnsutbetaling.

Resultatet er påtvungne næringsoppdrag. En konsekvens av å påta seg slike oppdrag som selvstendig næringsdrivende, er at virksomheten kan bli merverdiavgiftspliktig, til tross for at virksomheten man ellers driver er unntatt merverdiavgift. Dette er eksempelvis tilfelle der en kunstner påtar seg oppdrag som kunstkonsulent som selvstendig næringsdrivende.

Ved å påta seg oppdraget som selvstendig næringsdrivende, vil kunstneren miste trygderettigheter, stå uten yrkesskadeforsikring, samt risikere å stå i en mer sårbar forhandlingsposisjon ettersom arbeidsmiljøloven og fremforhandlede tariff- og normalavtaler ikke gjelder.

Offentlige myndigheter bør gå foran med et godt eksempel og pålegges å tilby oppdragstakere som kunstnere, muligheten til å påta seg denne type oppdrag som frilanser.

PENSJON

Det må legges til rette for pensjonssparing og tjenestepensjon på de inntektene kunstnerne faktisk har, slik at summen av inntektene til slutt utgjør et supplement til Folketrygden.

Tiltak:

- Pensjonssparing/tjenestepensjon på statens kunstnerstipend, oppdrag som kunstkonsulent o.l.

Telemarksforskning rapporterer at 60.9% av de visuelle kunstnerne var uten pensjonsavtale i 2013. For alle kunstnere var tallet omtrent halvparten av de spurte. Dette er på samme nivå som i 2006,

og det er lite som tyder på at det har endret seg betydelig siden den gang.

Pensjonskontoen bør videreutvikles slik at det er mulig å samle pensjonssparing fra alle typer tilknytning til arbeidslivet. For kunstnere bør det særlig vurderes om statens arbeidsstipend (SKS) også skal føre til opptjening av tjenestepensjon. Statens arbeidsstipend utbetales i dag som lønn. Som pensjongivende lønnsinntekt ville arbeidsstipend bidratt til fremtidig pensjon for mottakeren.

Størrelsen på arbeidsstipendene til Statens kunstnerstipend bør reguleres årlig tilsvarende gjennomsnittlig lønnsvekst i statlig sektor. Aldersgrensen i forskrift for arbeidsstipendene bør endres fra 67 til 70 år, tilsvarende pensjonsbestemmelsene i staten for øvrig.

Vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, reading "Geir Egil Bergjord". The signature is written in a cursive, flowing style.

Geir Egil Bergjord
styreleder